

SOBRE LA NATURA DELS ESTATS. UNA REVISIÓ BASADA EN CORPUS

MARTA COLL-FLORIT

mcollff@uoc.edu

Universitat Oberta de Catalunya

IRENE CASTELLÓN

icastellon@ub.edu

Universitat de Barcelona

SALVADOR CLIMENT

sliment@uoc.edu

Universitat Oberta de Catalunya

Resum. Sobre la natura dels estats. Una revisió basada en corpus. El present treball ofereix una nova aproximació a la categoria aspectual dels estats basada en dades del català extretes de corpus. L'objectiu fonamental és doble: d'una banda, es vol posar de relleu el fet que els estats constitueixen una categoria gradual; per altra banda, es pretén subratllar el fet que la variabilitat en el comportament sintàctic dels predicats estatus rep una explicació més entenedora i clara si es tenen en compte les diferents possibilitats de conceptualització de l'estructura interna de les situacions.

Paraules clau: categories esdevenimentals, predicats verbals, interfície sintaxi-semàntica.

Abstract. On the nature of states. A corpus based review. This paper aims to offer a new approach to the aspectual category of states based on Catalan data extracted from corpus. The goal is twofold: firstly, to point out that states constitute a gradual category; and secondly, to highlight that syntactic variability within the stative predicates category receives a more understandable and clear explanation if the different possibilities of situation conceptualization are taken into account.

Key words: eventive categories, verbal predicates, syntax-semantics interface.

1. Introducció

L'estudi de l'aspecte és un dels àmbits gramaticals que ha generat més interès en la lingüística teòrica del últims dos segles; una llarga trajectòria que ha estat marcada per la complexitat nocional de l'objecte d'estudi i la consegüent diversitat d'enfocaments. En particular, una de les qüestions bàsiques que encara ara són objecte de debat és: ¿quin és el pes de la peça lèxica verbal i quin el del context en la interpretació aspectual d'una oració?

D'acord amb Demonte (2006), es poden distingir dues grans aproximacions a la codificació gramatical dels esdeveniments. D'una banda, tenim els models lexicalistes (De Miguel 1999, 2004; Jackendoff 1990; Rappaport Hovav i Levin 1998; entre d'altres), segons els quals la representació lèxico-semàntica del significat verbal —on s'inclouen les distincions aspectuals— projecta l'estructura sintàctica del verb. La concepció bàsica és que l'entrada lèxica ja té especificades totes les seves possibilitats de realització sintàctica. Tot i així, s'accepta que la sintaxi, ocasionalment, pot estendre, reconstruir o augmentar el significat bàsic del verb. D'altra banda, trobem els anomenats models neoconstruccionistes (Arad 1998; Ritten i Rosen 1998; entre d'altres) que treuen el pes de la semàntica lèxica en el lligam d'arguments i assumeixen com a norma el comportament variable del verb, tot considerant que és la configuració sintàctica la que determina la interpretació aspectual del predicat.

Al nostre entendre, els models lexicalistes presenten eines més adequades per donar compte de la natura de la informació aspectual. Un bon argument rau en el fet que, en contra dels pronòstics dels models neoconstruccionistes, no tots els verbs alternen ni són inestables a la sintaxi, com és el cas de *témer*, *cabre* o *mancar*, tres exemples prototípics de verbs estatus que no admeten contextos dinàmics. Per tant, en aquests casos sembla erroni afirmar que els verbs estan infraespecificats aspectualment. No obstant això, els models lexicalistes tampoc no ofereixen un model d'anàlisi lliure de problemàtiques. En concret, aquests models es basen en proves sintàctiques per identificar la classe aspectual d'un predicat, tot assumint el fet que els verbs que comparteixen un mateix tipus aspectual comparteixen les mateixes restriccions sintàctiques. Tanmateix, si apliquem aquestes proves, sovint ens trobem amb verbs de difícil classificació, per exemple *agradar* o *conèixer*, que en determinats contextos denoten situacions estatives, mentre que en altres expressen situacions dinàmiques. Atenint-se a aquestes propietats, autors com Albertuz (1995) no només han negat l'eficàcia de les proves sintàctiques, sinó també la pertinença lingüística de l'aspecte lèxic. Al nostre entendre, si bé és cert que les proves sintàctiques no permeten establir una tipologia aspectual amb classes clarament definides, sí que permeten dibuixar unes tendències generals de la relació entre el significat aspectual del verb i la seva realització sintàctica. Tot i així, creiem convenient reformular dos principis bàsics dels models lexicalistes, un de conceptual i un de metodològic.

D'entrada, notem que els models lexicalistes parteixen d'una concepció aristotèlica de les classes aspectuals, tot entenent-les com a categories definibles a partir de trets binaris, necessaris i suficients, amb fronteres clarament delimitades i membres que tenen idèntic

estatus dins la categoria. Tanmateix, com postula la lingüística cognitiva (cf. Lakoff 1987; Taylor 2003), la gran majoria de categories lingüístiques s'estructura al voltant de prototips o categories radials, amb membres més centrals i d'altres més perifèrics, de manera que no tots els membres necessàriament comparteixen un conjunt de trets. D'aquí se'n deriva la necessitat de reformular la metodologia de base a l'hora d'aplicar els tests aspectuals: d'una banda, una única prova no permetrà identificar la classe aspectual d'un verb, sinó que caldrà partir d'una combinació de criteris; per altra banda, el conjunt de proves sintàctiques s'haurà d'entendre com a possibles propietats d'una categoria, de manera que el verb que passi més proves n'esdevindrà un membre més prototípic, mentre que el verb que en passi menys serà un membre més fronterer.

Resta, per tant, mostrar a partir de dades reals aquesta naturalesa gradual de les categories aspectuals. Concretament, analitzarem aquí la natura dels predicats estatus, en tant que categoria contemplada en totes les tipologies aspectuals proposades fins al moment. En particular, pretenem assolir tres objectius bàsics:

1. Oferir una revisió crítica de la classe tradicional dels estatus i de les proves sintàctiques que la sustenten.
2. Presentar un correlat empíric del caràcter gradual de la dinamicitat.
3. Mostrar el fet que no tots els verbs que se citen tradicionalment com a bons exemples d'estatus presenten el mateix grau de prototipicitat.

Quant a la metodologia, treballarem amb dades del català extretes del CUCWeb¹, corpus que usarem com a eina de validació de l'ús de determinades construccions. En conseqüència, tots els resultats que donarem sobre proves sintàctiques, així com els exemples presentats, es corresponen únicament a usos extrets del corpus. Pel que fa a la mostra de predicats objecte d'estudi, analitzarem aquells verbs i perífrasis verbals que s'han citat de manera recurrent a la bibliografia com a bons exemples d'estatus. En concret, ens basarem en autors que treballen en català i/o castellà: De Miguel (1999, 2004), Havu (1997), Marín (1999, 2000) i Pérez-Saldanya (2002). El criteri bàsic per triar o descartar un predicat serà que com a mínim dos d'aquests quatre autors l'han d'haver citat com a bon exemple de la categoria analitzada. Així, la nostra anàlisi es basa en els predicats més representatius (els més citats a la bibliografia) i en els usos més freqüents (extrets de corpus).

L'article s'estructura de la següent manera: en primer lloc, presentarem una breu revisió del tractament que ha rebut la categoria aspectual dels estatus (apartat 2); a l'apartat 3, basant-nos en dades extretes de corpus, oferirem una revisió crítica de les proves sintàctiques que tradicionalment s'han utilitzat per mesurar la dinamicitat; finalment, presentarem una proposta alternativa d'anàlisi i representació dels estatus (apartat 4).

¹ El CUCWeb és el corpus de català actual etiquetat morfosintàcticament més gran que existeix. Consta de 125.000 textos extrets d'Internet (200 milions de paraules). [<http://ramsesii.upf.es/cgi-bin/cucweb/search-form.pl>].

2. Estat de la qüestió: dos tipus d'estats

Una de les distincions aspectuals més genèriques és la que es fa entre predicats estatus i dinàmics (classe que inclou les activitats, les realitzacions i els assoliments). Els predicats estatus denoten situacions estables, que es donen de forma homogènia en cada moment del període en el qual s'estenen i, en conseqüència, no poden expressar moviment ni canvi, ja que no avancen, no es poden dirigir cap a un límit ni assolir-lo. Contràriament, els predicats dinàmics expressen situacions que, mentre ocorren, progressen i/o canvien en el temps.

Les diferències conceptuals entre estats i situacions dinàmiques tenen conseqüències a la sintaxi, com s'ha posat de relleu mitjançant l'aplicació de diferents proves sintàctiques que mostren un comportament diferent per a cada classe. A la taula 1 recollim nou criteris sintàctics que s'han citat de forma recurrent a la bibliografia per mesurar la dinamicitat d'un predicat (Binnick 1991; De Miguel 1999; Dowty 1979; Havu 1997; Marín 2000; Pérez-Saldanya 2002; Smith 1991; Vendler 1967; entre d'altres).

Proves Sintàctiques		Estats	Esdev. Dinàmics ²
1. Forma progressiva		No	Sí
2. Adverbis <i>a poc a poc, lentament, ràpidament</i>		No	Sí
3. <després de + V _{infinitiu compost} >		No	Sí
4. Interpretació habitual en present		No	Sí
5. <acabar de + V _{infinitiu} >		No	Sí
Proves agentives	6. Imperatiu	No	Sí
	7. Adverbis <i>deliberadament, voluntàriament</i>	No	Sí
	8. Complement de <i>convèncer, obligar</i>	No	Sí
	9. Oracions escindides del tipus <el que va fer X fou + V _{-inf} >	No	Sí

Taula 1. Proves sintàctiques per mesurar la dinamicitat d'un verb

² Cal apuntar el fet que la compatibilitat dels assoliments amb els contextos dinàmics de la taula 1 no sempre és manté. És així com en els propers apartats hem optat per obviar els exemples de predicats puntuals, classe aspectual que mereix un tractament més extens del que li podem dedicar aquí.

Abans d'endinsar-nos en la discussió dels criteris recollits a la taula 1, cal subratllar el fet que els estats, lluny de ser una classe aspectual homogènia, presenten diferents comportaments en relació als contextos que indiquen dinamicitat. Aquest fet portà els investigadors a distingir dos tipus d'estats: els que tenen un caràcter permanent i els que tenen un caràcter transitori. La divisió original és de Carlson (1977), qui distingeix entre estats de nivell individual i estats de nivell episòdic; els primers denoten propietats d'un individu que són vàlides per a qualsevol interval de temps, mentre que els segons denoten propietats que només s'apliquen en un determinat interval temporal³.

Seguint aquesta distinció, autors com Bennett *et al.* (1990) i Dowty (1979) sostenen que, en anglès, verbs del tipus *to sit* ('estar assegut') o *to stand* ('estar dret') denoten estats transitoris, a diferència d'altres com *to like* ('agradar') o *to know* ('saber' / 'conèixer') que són pròpiament estats. Per tal d'establir la diferència entre aquests dos tipus d'estats, argumenten que en anglès els estats transitoris, a diferència dels permanents, admeten la forma progressiva. Tanmateix, com posarem de manifest al proper apartat, molts dels pretesos verbs permanents admeten aquesta construcció en català. Per tant, no es pot fonamentar la distinció entre estats permanents i estats transitoris a partir del grau de compatibilitat amb la forma progressiva.

Així mateix, cal matisar el fet que no hi ha acord a la bibliografia a l'hora de considerar l'estatut dels verbs psicològics. I és que si bé la majoria d'autors (De Miguel 1999; Grimshaw 1990; Marín 2000; Pustejovsky 1988; Tenny 1994; entre d'altres) estan d'acord a considerar que els verbs que expressen emocions o sentiments (com *estimar*, *agradar*, *odiar* o *preferir*) són estats permanents⁴, no hi ha consens pel que fa a la natura d'altres predicats psicològics com ara *preocupar(-se)*, *avorrir(-se)*, *enfadar(-se)* o *espantar(-se)*. En concret, cal destacar tres grans aproximacions a l'hora de tractar aquesta última subclasse de predicats psicològics. D'una banda, trobem autors com Pustejovsky (1988), Van Voorst (1992) o Tenny (1994), que consideren que expressen situacions delimitades; per altra banda, Vázquez *et al.* (2000) els tracten com a processos; finalment, Marín (2000) els considera estats transitoris. Al nostre entendre, quan aquests predicats psicològics són pronominals, designen una situació que implica un canvi d'estat (p.ex. *preocupar-se*); així, només els estats resultants d'aquest tipus de situacions són estats transitoris (*estar preocupat*).

En el següent apartat presentarem una revisió crítica de cadascuna de les proves sintàctiques de la taula 1. Veurem que cap d'aquests criteris no permet identificar inequívocament la classe dels predicats estatus, sinó que cal establir combinacions de criteris.

³ En aquesta línia, Dowty (1979) parla d'estats momentanis i no-momentanis; Bennett *et al.* (1990), d'estats relatius i no relatius a un interval; Marín (2000), d'estats acotats i no-acotats; Havu (1997), De Miguel (1999) i Pérez-Saldanya (2002), d'estats transitoris i estats permanents; finalment, Alturo (2001) parla d'estats discrets i no-discrets.

⁴ Tot i així, cal apuntar el fet que al corpus SenSem (Castellón *et al.* 2006) la majoria dels verbs psicològics d'aquests tipus s'anoten com a processos, p.e. *gustar*, *desear* o *preferir*. [<http://grial.uab.es/search/>].

3. Criteris sintàctics per avaluar el grau de dinamicitat d'un predicat

En aquest apartat avaluarem els criteris sintàctics que s'han proposat per identificar els predicats estatus (cf. taula 1), tot basant-nos en dades extretes de corpus. La mostra que analitzarem consta d'un total de 15 predicats distribuïts així: 9 verbs que tradicionalment s'han presentat com a bons exemples de predicats estatus permanents (*saber, odiar, agradar, estimar, conèixer, preferir, creure, posseir, témer*); 4 perífrasis verbals considerades estatus transitoris (*estar preocupat, estar enfadat, estar malalt, estar cansat*); i finalment, 2 verbs considerats dinàmics (*caminar, escriure*).

L'objectiu d'aquest apartat és doble: d'una banda, volem comprovar si realment hi ha proves sintàctiques que identifiquin tots els verbs estatus i ens permetin diferenciar-los dels predicats dinàmics; d'altra banda, pretenem fer palès que la categoria dels predicats estatus, lluny d'estructurar-se com una categoria aristotèlica, presenta membres més prototípics i d'altres més perifèrics, i que per tant s'hi estableix una gradació que va més enllà de la distinció entre estatus permanents i estatus transitoris.

3.1. LA FORMA PROGRESSIVA: <ESTAR + V -NT>

Un dels diagnòstics més utilitzats per identificar els predicats estatus és la seva escassa compatibilitat amb la perífrasi progressiva <estar + gerundi>, a diferència dels predicats dinàmics que l'accepten sense reticències, com es pot observar a (1).

- (1) a. ? El Joan està sabent anglès⁵
 b. ? El pagès està posseint moltes terres
 c. ? Els palestins estan tement una nova ocupació
 d. ? La Maria està preferint anar a la platja
 e. La Rafaela estava caminant per Portland Street
 f. Estic escrivint el meu tercer llibre

Per tal d'explicar la incompatibilitat d'oracions com les de (1.a-d), sovint s'argumenta que és semànticament contradictori expressar el desenvolupament en el temps d'una situació que es caracteritza per indicar permanència (cf. De Miguel 1999; Marín 2000; entre d'altres). Tanmateix, si apliquem aquesta prova a altres verbs classificats tradicionalment com a estatus permanents, ens adonem que en són molts els que accepten la forma progressiva, com es pot constatar a (2).

⁵ Utilitzem l'interrogant per indicar que no hem trobat cap exemple de la construcció analitzada al corpus CUCWeb. Per tant, considerem que les oracions precedides d'interrogant són exemples improbables.

- (2) a. Aquesta part de la Xina m'està agradant especialment
- b. El Jose no s'ho estava creient
- c. Confesso queestic odiant la República Txeca

I és que, com ha argumentat Espunya (1996), el fet que les situacions dinàmiques admetin la forma progressiva, no implica que la forma progressiva designi un context dinàmic, sinó que es tracta d'una funció que vincula dícticament una situació amb un període de temps, i d'aquí que sigui possible usar-la per focalitzar un o altre moment (o conjunt de moments) d'una situació estativa. Ara bé, com hem observat a (1), cal tenir present que no tots els verbs estatius analitzats admeten aquesta construcció. D'acord amb Alturo (1999), considerem que el panorama se simplifica si tenim en compte els processos cognitius subjacents a la conceptualització de les situacions. Així, entenem que hi ha estats que es perceben de forma global, i d'aquí que no en puguem focalitzar diferents subparts (ex. *posseir, témer*), mentre que hi ha estats que es poden percebre de manera estructurada i, en conseqüència, podem expressar el manteniment de la situació a través de la forma progressiva (ex. *agradar, odiar*).

Fins aquí, notem que el criteri de la forma progressiva no és sistemàtic per als predicats que tradicionalment s'han designat com a estats permanents. Pel que fa als predicats que tradicionalment s'han classificat com a estats transitoris (ex. *estar cansat, estar preocupat, estar enfadat, estar malalt*), observem que només accepten la forma progressiva si són pronominals (3.a,b) o impliquen un tema afectat per l'acció (3.c). Ara bé, cal notar que en aquests casos la forma progressiva adopta una connotació dinàmica, en tant que expressa una entrada gradual a l'estat.

- (3) a. La pròpia consellera s'està preocupant pel tema de la informàtica
- b. La bona gent s'està cansant de les irregularitats
- c. L'actitud de la societat civil sobiranista està preocupant el president

En definitiva, considerem que la forma progressiva no és un criteri suficient per identificar amb precisió la classe dels predicats estatius, sinó que haurem de verificar els resultats amb la combinació d'altres proves.

3.2. ELS ADJUNTS ADVERBIALS *A POC A POC*, *LENTAMENT*, *RÀPIDAMENT*

Els verbs estatius es caracteritzen per no manifestar ni moviment ni canvi, d'aquí que no puguin aparèixer amb adjunts adverbials del tipus *a poc a poc*, *lentament* o *ràpidament*, tota una sèrie de modificadors adverbials que indiquen el desenvolupament intern d'una situació. A (4) presentem exemples d'estats permanents que no accepten aquests contextos i exemples de predicats dinàmics que els admeten perfectament.

- (4) a. ? El Joan sap anglès lentament
 b. ? La companyia va posseir ràpidament una flota d'avions⁶
 c. ? El Pere va témer les conseqüències a poc a poc
 d. ? La gent prefereix la televisió lentament
 e. Vaig escriure ràpidament les postals
 f. Vam caminar lentament, en silenci

Tot i així, verbs com *agradar* o *conèixer* admeten adverbis de temporalitat interna quan denoten una situació ingressiva —és a dir, quan es perceben de manera estructurada tot focalitzant l'inici de l'estat—. Ho podem veure a (5).

- (5) a. A poc a poc vaig conèixer més autors
 b. A poc a poc m'estava agradant el tema

Quant a les perífrasis verbals que expressen estats transitoris, no accepten cap d'aquests adverbis que impliquen progrés, com es recull a (6).

- (6) a. ? El meu germà està preocupat a poc a poc
 b. ? La Marina està cansada lentament
 c. ? L'Eloi està malalt ràpidament

3.3. <DESPRÉS DE + INFINITIU COMPOST >

Una altra de les proves per identificar els verbs estatus és la que parteix de la seva incompatibilitat per aparèixer en construccions d'infinitiu regides per <*després de*>, una construcció que indica que la situació expressada pel verb ha culminat. Els verbs que expressen esdeveniments dinàmics, contràriament, sí que accepten aquesta construcció. Vegem-ho a (7).

- (7) a. ? Després d'haver sabut anglès, el Pere va estudiar japonès
 b. ? Després d'haver posseït moltes terres, el Pere va vendre una parcel·la
 c. ? Després d'haver preferit anar a la platja, el Pere va sortir al carrer
 d. ? Després d'haver temut el mal geni de la Maria, el Pere estava tranquil
 e. Després d'haver escrit les grans tragèdies, Shakespeare experimentà un canvi de gustos
 f. Després d'haver caminat i caminat es van trobar amb un munt de cases

⁶ Pel que fa al verb 'posseir', creiem important indicar el fet que és un verb polisèmic que, a part de tenir un sentit estatiu ('tenir alguna cosa'), també presenta un sentit clarament dinàmic ('tenir relacions sexuals amb algú'). És així com creiem que seria possible una oració del tipus 'El Toni la va posseir precipitadament'. Tanmateix, aquest sentit és poc freqüent i segurament aquesta és la raó per la qual no n'hem trobat cap exemple al corpus.

Tot i així, observem que verbs com ara *estimar*, *conèixer* o *creure* que, com hem vist, permeten mostrar una situació estativa de manera estructurada, sí que accepten aquesta construcció. En concret, observem que per als verbs *estimar* i *creure* (8.a.,b.), la interpretació és la d'un estat que ha deixat de donar-se, mentre que per a *conèixer* (8.c.) la construcció denota que ja s'ha assolit l'inici de l'estat.

- (8) a. Al cap de vint anys, decideix tornar a Itàlia, després d'haver estimat intensament
- b. Després d'haver cregut en un tripartit (...), ningú no entendria ara que tinguéssim alguna responsabilitat en el seu retorn al govern
- c. Després d'haver conegut famílies que acullen aquests nens he canviat de parer

Quant als predicats tradicionalment classificats com a estats transitoris, en alguns casos accepten la construcció *<després de + V_{infinitiu compost}>*, tot expressant el fet que l'estat ha deixat de donar-se (9):

- (9) a. Quan el nen/a acudeix a l'escola, després haver estat malalt, ha de poder seguir totes les activitats programades
- b. Després d'haver estat preocupat per si podria anar al concert, o no, vaig anar cap a Russafa

3.4. INTERPRETACIÓ HABITUAL EN PRESENT

Molts autors indiquen que els predicats que expressen activitats, a diferència dels estatus, tenen una lectura habitual quan es conjuguen en present (Binnick 1991; Dowty 1979; Marín 2000; Smith 1991; entre d'altres). Sobre aquest fet, Havu (1997) especifica que el present no necessàriament implica una interpretació habitual amb els verbs dinàmics no delimitats, sinó que provoca una ambigüïtat que no es dona per als verbs estatus (vegeu 10).

- (10) a. En Joan fuma amb una pipa (habitual / ara)
- b. En sap molt de jugar a escacs (sempre)

Ara bé, cal notar que no tots els estats funcionen igual. Si bé és cert que aquells que es solen percebre de manera holística no admeten una interpretació habitual o reiterativa (11.a), en tant que s'entén que no es donen amb certa freqüència sinó sempre, els estats transitoris (11.b.) i alguns estats estructurats (11.c) sí que l'accepten. Tanmateix, observem que el verb *preferir*, que a les altres proves es comportava com a un estat global, també admet una lectura habitual (11.d), comportament que es pot explicar a partir del fet que les preferències sovint són canviants.

- (11) a. ? Últimament sé anglès
 b. Últimament està molt preocupat buscant paraules esdrúixoles
 c. Últimament m'agraden els Mac
 d. Últimament prefereixo beure l'alcohol a soles

3.5. <ACABAR DE + V>

Un altre dels criteris per identificar els predicats estatus està relacionat amb la perífrasi *acabar de*. D'acord amb Binnick (1991), De Miguel (1999), Dowty (1979) i Havu (1997), aquests predicats, en tant que expressen situacions per definició no delimitades i temporalment imprecises, són incompatibles amb la perífrasi <*acabar de* + v>, una construcció que denota la compleció d'una situació (12).

- (12) a. ? El Joan ha acabat de témer els fantasmes
 b. ? El Pere ha acabat de posseir una casa
 c. ? El Joan ha acabat de preferir les camises de cotó

Tot i així, cal tenir present que en català aquesta perífrasi pot presentar una connotació diferent quan es conjuga en present. En concret, permet expressar el moment concret en què s'inicia una situació estativa, com podem observar a (13) amb els verbs 'conèixer' i 'saber'.

- (13) a. El seu fill acaba de conèixer una professora de música irlandesa
 b. El castell de Quermançó (...) ja existia al segle X, segons s'acaba desaber arran de la campanya arqueològica

D'altra banda, aquesta perífrasi tampoc no és natural per als verbs que expressen activitats, situacions inherentment no delimitades (14.a). Específicament, notem que aquests verbs només acceptarien la construcció <*acabar de* + v> en contextos delimitats, com ara una oració transitiva amb un objecte directe definit (14.b).

- (14) a. ? La Joana ha acabat / acaba de caminar
 b. Quan acabeu d'escriure un camp, heu de prémer la tecla de tabulació

En definitiva, observem que aquesta prova sintàctica, per si sola, tampoc no permet identificar tots els predicats estatus i diferenciar-los dels predicats dinàmics.

3.6. ELS CRITERIS AGENTIUS

Finalment, parlarem dels anomenats criteris agentius. Des de Vendler (1967), molts autors han equiparat l'estativitat amb la no agentivitat (Lakoff 1970; Van Voorst 1992;

entre d'altres). Tanmateix, el criteri de l'agentivitat és confús ja que, d'acord amb De Miguel (1999), tot i que els predicats estatus en general no són agentius, aquesta generalització no és reversible, ja que no tots els predicats dinàmics són agentius⁷. D'aquí que l'autora consideri més adient prescindir d'aquestes proves. Al nostre entendre, aquestes proves funcionen igual que totes les que hem exposat fins ara: mostren tendències de comportament sintàctic de cada classe, però no són vàlides per identificar nítidament tots els membres d'una categoria. En concret, notem que si bé és cert que la majoria dels predicats estatus no accepten contextos agentius (ex. *preferir, saber, posseir, estar malalt, agradar*), aquesta afirmació no es pot fer extensiva a tots els predicats analitzats fins al moment, com podem veure a (15).

- (15) a. No estiguis enfadat, home!
 b. Estima'l com si no hi hagués solució

4. La categoria gradual dels estats. Una proposta alternativa de representació

Amb l'aplicació a partir de corpus de les proves sintàctiques que mesuren la dinamicitat, hem pogut constatar que no n'hi ha cap que permeti separar sense restriccions tots els predicats estatus dels predicats dinàmics. Alhora, hem observat que la distinció tradicional entre estats permanents i transitoris no és suficient per poder donar compte de la natura dels estats. I és que, d'una banda, el comportament dels verbs permanents no és homogeni, sinó que cal establir una diferència entre verbs permanents prototípics que expressen una situació estativa de manera global i no admeten interpretacions dinàmiques —del tipus *posseir* o *témer*—, i una classe especial de verbs psicològics —com *agradar, conèixer* o *estimar*— que, contràriament, permeten mostrar la situació de manera estructurada. En concret, en alguns casos adopten una interpretació d'entrada gradual a l'estat que ens situa entre els límits de l'estativitat i la dinamicitat.

Pel que fa als predicats que es construeixen amb la còpula *estar*, tradicionalment classificats com a estats transitoris —*estar preocupat, estar cansat, estar malalt, estar enfadat*—, hem notat diferents comportaments en funció de la realització sintàctica del predicat. D'una banda, si són pronominals o transitius amb un tema afectat expressen una situació delimitada i, en conseqüència, admeten contextos dinàmics. Per altra banda, els estats resultants d'aquests predicats (<*estar* + pp>), tot i que normalment es conceben de manera global (com mostra el fet que no admeten la forma progressiva ni modificadors adverbials que impliquen progrés), en alguns casos poden aparèixer en contextos que indiquen que la situació s'ha deixat de donar (<*després de* + infinitiu compost>). De manera relacionada,

⁷ De fet, Dowty (1979) presenta una tipologia de situacions en què divideix cada categoria aspectual en dues subclasses: una d'agentiva i una de no agentiva. En aquesta línia, autors com Alturo (1999, 2001), Jackendoff (1991) i Tenny (1994) consideren que l'agentivitat i la causativitat no formen part de la naturalesa dels esdeveniments.

aquestes perífrasis admeten una interpretació habitual quan es conjuguen en present, tot subratllant el fet que expressen estats que no es donen sempre sinó amb certa freqüència.

En definitiva, notem que la variabilitat en el comportament sintàctic dels predicats estatus rep una explicació més entenedora i clara si tenim en compte les diferents possibilitats de focalització d'una situació estativa. En concret, observem que la categoria dels predicats estatus es construeix com una categoria gradual amb tres grans estadis o posicions en el *continuum* de dinamicitat. D'aquesta manera, a l'extrem menys dinàmic trobem els 'predicats estatus globals' —del tipus *témer* o *posseir*—, que mostren la situació de manera holística, com un tot sense estructura interna ni límits (cf. exemples de (1), (4), (7) i (12)). Tot seguit trobem les perífrasis verbals amb la còpula *estar* —del tipus *estar malalt* o *estar cansat*—, que normalment expressen situacions estatives de manera global, tot i que en alguns casos admeten construccions que permeten focalitzar el final de la situació estativa, d'aquí que considerem més adient designar-los com a 'predicats estatus semi-estructurats' (cf. exemples de (9)). Finalment, trobem els 'predicats estatus estructurats' —com *conèixer* o *agradar*—, que no només permeten focalitzar diferents moments psicològicament rellevants de l'estat, sinó que fins i tot admeten contextos que expressen una entrada gradual a l'estat, lectura molt propera a una successió de fases temporals pròpia dels esdeveniments dinàmics (cf. exemples de (2), (5), (8) i (13)). Podem veure una representació gràfica d'aquests tres grans subtipus de predicats estatus a la figura 1.

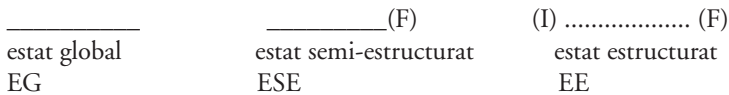

Figura 1. Tres possibles conceptualitzacions de les situacions estatives

Finalment, per tal d'il·lustrar la gradació del paràmetre de la dinamicitat, recollim a la taula 2 els resultats de totes les proves sintàctiques, segons el corpus CuCWeb, per a cadascun dels predicats analitzats al llarg d'aquest article.

	EG			ESE	EE			ACT.	REAL.
	<i>Posseir</i> <i>Témer</i>	<i>Preferir</i>	Saber	<i>Estar preocupat</i> <i>/cansat/ enfadat/ malalt</i>	<i>Estimar</i> <i>Odiar</i> <i>Creure</i>	<i>Agradar</i>	<i>Conèixer</i>	<i>Caminar</i>	<i>Escriure</i> + CD
Forma progr.	-	-	-	-	+	+	+	+	+
<i>Lentament, a poc a poc</i>	-	-	-	-	-	+	+	+	+

<i>Després de</i> + INF	-	-	-	+	+	+	+	+	+
Interpr. habitual	-	+	-	+	-	-	-	+	+
<i>Acabar de</i> + V	-	-	+	-	-	-	+	-	+
Criteris agentius	-	-	-	+	+	+	+	+	+
	-dinàmic ←—————→ + dinàmic								

Taula 2. Aplicació de les proves que mesuren la dinamicitat per a tots els verbs de la mostra⁸

5. Conclusions

En definitiva, amb l'aplicació a partir de corpus de les proves sintàctiques que mesuren la dinamicitat, hem observat que els verbs que se citen tradicionalment com a bons exemples d'estats no presenten el mateix grau de prototipicitat. Al nostre entendre, aquesta heterogeneïtat posa de manifest el fet que tradicionalment s'ha adoptat una metodologia errònia per analitzar les categories aspectuals: s'han concebut des d'una perspectiva aristotèlica, amb condicions necessàries i suficients per a tots els membres que formen part de la classe, i d'aquí que les proves no encaixin i no sigui possible establir classes amb límits clarament definits.

Contràriament, considerem que el paràmetre de la dinamicitat, a partir del qual es basteix la distinció entre estats i no estats, presenta una natura gradual, de manera que podem tenir membres més propers a l'estativitat o no dinamicitat i membres més propers a l'extrem dinàmic. Així, si es vol identificar la natura aspectual d'un verb, esdevé necessari partir d'una combinació de criteris sintàctics: els verbs que rebutgen més contextos dinàmics són estats més prototípics, i els verbs que n'accepten més són membres fronterers que se situen a cavall de la categoria d'estat i d'esdeveniment dinàmic.

Així mateix, hem vist que la natura gradual de la dinamicitat rep una explicació més entenedora i clara si es tenen presents els processos cognitius de conceptualització de les situacions. En concret, hem observat diferents comportaments sintàctics dels verbs estatus en funció de si es perceben de manera global (com un tot sense límits), de manera semi-estructurada (com un tot amb límit final) o bé de manera totalment estructurada

⁸ Creiem important incidir en el fet que la taula 2 es fonamenta únicament i exclusivament en les dades extrets del corpus CucWeb, en tant que el nostre objectiu bàsic és observar quin és l'ús més freqüent d'aquests verbs. Per tant, els signes +/- no s'utilitzen per fer judicis de gramaticalitat, sinó per indicar presència o absència de la construcció en el corpus. Tanmateix, no obviem el fet que alguns verbs que en general no admeten una propietat determinada, sí que l'accepten en algun cas puntual.

(amb estructura interna i límits inicial i final). Per tant, notem que esdevé necessari anar més enllà de la distinció tradicional entre estats permanents i estats transitoris per poder donar compte de la natura dels estats.

Finalment, resta analitzar amb més detall quins són els mecanismes cognitius que possibiliten les diferents conceptualitzacions d'un estat i comprovar si aquest model de representació és plausible des d'altres paradigmes lingüístics, com ara la psicolingüística o la lingüística computacional, tota una sèrie de qüestions que seran objecte d'estudi en investigacions futures.

Agraïments

Aquesta recerca ha estat finançada pel projecte KNOW (TIN2006-1549-C03-02) del Ministerio de Educación y Ciencia, i una beca d'investigació predoctoral concedida a Marta Coll-Florit per la Universitat Oberta de Catalunya.

Referències

- Albertuz, F. (1995). "En torno a la fundamentación lingüística de la Aktionsart", *Verba*, 22, 285-337.
- Alturo, N. (1999). "El papel de la anterioridad y la perfectividad en la representación de estados y eventos". A M. J. Serrano (ed.), *Estudios de variación sintáctica*, 143-172. Madrid: Iberoamericana.
- Alturo, N. (2001). "Les activitats no són accions (situacions i tipus de text en anglès i en català)", *Caplletra*, 30, 111-134.
- Arad, M. (1998). *VP-Structure and the Syntax-Lexicon Interface*. Tesi doctoral. UCL. Londres.
- Bennett, W. S., T. Herlick, K. Hoyt, J. Liro i J. A. Santisteban (1990). "Toward a Computational Model of Aspect and Verb Semantics", *Machine Translation*, 4, 217-250.
- Binnick, R. I. (1991). *Time and the Verb. A Guide to Tense and Aspect*. Oxford: Oxford University Press.
- Carlson, G. N. (1977). *Reference to kinds in English*. Tesi doctoral. University of Massachusetts.

- Castellón, I., A. Fernández, G. Vázquez, L. Alonso i J. A. Capilla (2006). "The SenSem Corpus: a Corpus Annotated at the Syntactic and Semantic Level". A N. Calzolari *et al.* (eds.), *Proceedings of the Fifth International Conference on Language Resources and Evaluation*, 355-359. París: European Language Resources Association.
- De Miguel, E. (1999). "El aspecto léxico". A Bosque, I. i V. Demonte (ed.), *Gramática descriptiva de la lengua española*, 2, 2977-3060. Madrid: Real Academia Española / Espasa Calpe.
- De Miguel, E. (2004). "Qué significan aspectualmente algunos verbos y qué pueden llegar a significar". A J. L. Cifuentes i C. Marimón (ed.), *El verbo*, 167-206. Número monogràfic d'*ELUA*, Alacant: Universitat d'Alacant.
- Demonte, V. (2006). "Qué es sintáctico y qué es léxico en la interficie entre sintaxis y léxico-semántica: hipótesis y conjeturas", *Signo y Seña*, 15, 17-42.
- Dowty, D. (1979). *Word Meaning and Montague Grammar: The Semantics of Verbs and Times in Generative Semantics and in Montague's PTQ*. Dordrecht: Reidel.
- Espunya, A. (1996). "The realisation of the Semantic Operator Progressive in English and Romance Languages", *Language Sciences*, 18, 295-303.
- Grimshaw, J. B. (1990). *Argument Structure*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Havu, J. (1997). *La constitución nominal del sintagma verbal en el español moderno*. Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.
- Jackendoff, R. (1990). *Semantic Structures*. Cambridge (Mass.): MIT Press.
- Jackendoff, R. (1991). "Parts and boundaries", *Cognition*, 41, 9-45.
- Lakoff, G. (1970). *Irregularity in Syntax*. Nueva York: Holt, Rinehart and Winston.
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things: what categories reveal about the mind*. University of Chicago Press.
- Marín, R. (1999). "L'anàlisi aspectual: alguns assoliments". *Llengua i Literatura*, 10, 91-124.
- Marín, R. (2000). *El componente aspectual de la predicación*. Tesi doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona.

- Pérez-Saldanya, M. (2002). "Les relacions temporals i aspectuals". A J. Solà (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, 3, 1567-2662, Barcelona: Empúries.
- Pustejovsky, J. (1988). "The geometry of events". A C. Tenny (ed.), *Studies in Generative Approaches to Aspect*, Cambridge, Lexicon Project Working Papers.
- Rappaport Hovav, M. i B. Levin (1998). "Building Verb Meaning". A M. Butt i W. Geuder (ed.), *The Projection of Arguments: Lexical and Compositional Factors*, 96-134, Stanford: CSLI.
- Ritter, E. i S. T. Rosen (1998). "Delimiting events in syntax". A M. Butt i W. Geuder (ed.), *The Projection of Arguments*, 135-164, Stanford: CSLI.
- Smith, C. (1991). *The Parameter of Aspect*. Dordrecht: Kluwer.
- Taylor, J. R. (2003). *Linguistic categorization: Prototypes in Linguistic Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Tenny, C. (1994). *Aspectual Roles and the Syntax-Semantics Interface*. Dordrecht: Kluwer.
- Van Voorst, J. (1992). "The Aspectual Semantics of Psychological Verbs". *Linguistics and Philosophy*, 15, 65-92.
- Vázquez, G., A. Fernández i M. A. Martí (2000). *Clasificación verbal. Alternancias de diátesis*. Lleida: Publicacions de la Universitat de Lleida.
- Vendler, Z. (1967). *Linguistics in Philosophy*. Ithaca, N. Y.: Cornell University Press.